

Dr Slavko MIJUŠKOVIĆ

HERCEGOVVLJANIN ALEKSANDAR MITROVIĆ — BRANILAC OPTUŽENIH IZ USTANKA MORNARA U BOKI FEBRUARA 1918.

Daleko više nego svojim dugogodišnjim radom na polju politike, publicistike, nauke i književnosti, dr Aleksandar Mitrović je danas poznat po svojoj zaista smjeloj i veoma angažovanoj odbrani, pred prijekim austrougarskim sudom optuženih mornara iz ustanka u Boki od 1. do 3. novembra 1918. godine, o kojoj je odbrani dosta pisano. Međutim, sva njegova mnogostruka i veoma obimna djelatnost danas je skoro potpuno zaboravljena. A naše enciklopedije nijesu ni registrovale njegovo ime.

U kraju u kojem je rođen i u kojem je dugo vremena djelovao i stvarao, zadržalo se kod starijih ljudi uglavnom sjećanje na one sudove koje su o njemu davali njegovi politički neprijatelji, nastojeći da ga u nepoštednoj borbi, često pretjerujući pa i izmišljajući, eliminišu sa političke pozornice. Provjeravajući sva ona denigrirana koja su njegovi politički neprijatelji izrekli na njegov račun, mi bismo danas mogli i naći nešto istine u njima, ali takve ili slične istine mi bismo isto tako pronašli i kod drugih političkih ličnosti njegova vremena i kraja, kod kojih su lične ambicije i koristi bile glavni movens političkog djelovanja.

Mi ne mislimo prikazati branioca optuženih mornara ni prema onome što su o njemu govorili ili pisali bilo njegovi politički neprijatelji ili prijatelji, jer bismo svakako i u jednom i u drugom slučaju promašili našu ocjenu o njemu, niti mislimo da u ovom prilogu damo jednu iscrpnju monografiju, već ćemo se ograničiti samo na njegove biografske i bibliografske podatke, koje ćemo donijeti onako kako ih je poč. don Anton Milošević, čiji rukopis imamo u rukama, bio pripremio za Enciklopediju Jugoslavije prije više od dvadeset godina, ali se ovaj rukopis tamo nije pojavio. Miloševićeva neobjavljena enciklopedijska jedinica o Mitroviću glasi:

»Mitrović Aleksandar, književnik (Herceg-Novi, 20. IX 1870. — Kotor, 6. II 1921). Gimnaziju je svršio u Kotoru. Pravne i filozofske

nauke izučio je u Zagrebu, Beču i Gracu, gdje je 1893. postao doktor prava. Advokatsku pripravnikučku praksu vršio je u Kotoru. Bio je najprije advokat u Kninu, pa u Herceg-Novom i na kraju u Kotoru. Godine 1908. bio je izabran za narodnog zastupnika bokeljskih vanjskih opština na Dalmatinskom saboru u Zadru. Mnogo se bavio knjigom. Njegov je rad obilan i raznovrstan: novinarske, pravne, folklorističke i političke naravi. Napisao je više stotina radova, naučnih, političkih i beletrističkih, i objavio ih u listovima i časopisima: »Bosanska vila«, »Srbobran«, »Nova Zeta«, »Zastava«, »Vijenac«, »Obzor«, »Brankovo kolo«, »Diritto croato«, »Dnevni list«, »Novi Trebević«, »Srpski glas«, »Srpski magazin«, »Piccolo«, »Avvenire« (rimski), »Delo«, »Branič«, »Zora«, »Stražilovo«, »Arhiv Beogradskog univerziteta«, »Mjesečnik«, »Narodni list«, »Trgovinski glasnik«, »Branik«, »Samouprava«, »Nedeljni list«, »Stampa«, »Jedinstvo«, »Srpska riječ«, »Bosnische Post«, »Risorgimento«.

Važnija djela: »Razne srpske narodne pjesme«, Novi Sad 1888, »Boj na Kosovu«, Novi Sad 1889, »Quattro poeti serbi«, Pulj 1890, »Uzajamnost Južnih Slovena«, Zagreb 1891, »Boj na Kosovu« (drugo dopunjeno izdanje), Novi Sad 1891, »Državno-pravni položaj Bosne i Hercegovine«, Zagreb 1893, »Srbci i Hrvati«, Dubrovnik 1896, »Dvojni i trojni savez«, Beograd 1898, »Da se objasnimo i mi«, Zadar 1899, »Dva hrvatska mučenika«, Zadar 1899, »Današnje diplomatsko i konzularno pravo«, Beograd 1899, »Sa Vltave na Nišavu«, I sv., Zadar 1898. i II sv., Zadar 1899, »Zenidba i udadba u Sjevernoj Dalmaciji«, Beograd 1906, »Odgovornost bilježnika (notara)«, Beograd 1906, »Još o zenidbi i udadbi u Sjevernoj Dalmaciji«, Beograd 1907, »Advokati u Austriji«, Beograd 1907, »Antropofiteja«, Beograd 1907, »Smrt majke Jugovića«, Beograd 1907, »Mein Besuch bei einer Zauberfrau in Norddalmatien«, Leipzig 1907, »Erotik und Skatalogie im Zauberbann und Bannspruch«, Leipzig 1907, »Der Geruchsinn in der vita sexualis«, Leipzig 1907, »Nekoliko pravnih običaja i pojmove u Sjevernoj Dalmaciji«, Beograd 1907, »Pactum antichreticum u Sjevernoj Dalmaciji«, Beograd 1908, »Prilog proučavanju narodnog života u Sjevernoj Dalmaciji«, Prvo kolo, Beograd 1908, »Erotiche und skatalogiche Sprichwörter dalmatischer Serben«, Leipzig 1908, »Geschlechtliche Krankheiten in Glauben, Sitte und Brauch der Völker«, Leipzig 1908, »Iz narodnog života u Sjevernoj Dalmaciji«, Zagreb 1908, »Advokati i sudije u Austriji«, Beograd 1908, »Prilozi proučavanju narodnog života u Sjevernoj Dalmaciji«, Drugo kolo, Beograd 1909, »Das Acherzelig (!) als Ehezauber (!)«, Leipzig 1909, »Die Eheirrung im Brauch und nach dem Gewohnheitsrecht der Völker«, Leipzig 1909, »Von der Blutschande«, Leipzig 1909, »Liebezauber der Völker«, Leipzig 1909, »Von Frauenblut«, Leipzig 1909, »Von Gattunguridrigen Paarungen, Leipzig 1909, »Dvadeset godina političke borbe na Primorju (1880—1900. g.)«, Kotor 1910, »Krsno ime nije ni hrišćanskog, ni slovenskog ni srpskog porijekla«, Sarajevo 1912, »Pravni običaji u našem narodu«, Sarajevo 1913.

Djela u rukopisu: »Druga knjiga o političkoj borbi na Primorju (1900 — 1915)«, »Prve dvije godine Svjetskog rata«, »Iz advokatske kancelarije«.

LIT: »Bosanska vila«, Sarajevo 1909, br. 16; »Srpski vitez«, Beograd, 15. V 1909, br. 2; »Boka — veliki ilustrovani kalendar za 1911.«, Kotor 1910, str. 73—74; »Bokeški glasnik«, Kotor 1921, br. 10.

Kako se vidi iz gornje biografije, advokat Mitrović je bio jedan od četiri poslanika Boke u Dalmatinskom saboru. Njegova djelatnost u tom svojstvu potakla je neke Bokelje da zagovaraju njegovu kandidaturu za poslanika Boke pri Carevinskom vijeću u Beču, kada je 1910. godine, smrću dotadašnjeg poslanika Mihaila Bjeladinovića, to mjesto ostalo upražnjeno. Do Mitrovićevog kandidovanja uopšte nije došlo jer su njegovi politički neprijatelji nastojali da to osuđete, a izgleda da ni sam Mitrović nije želio da se kandiduje. U zvaničnim krugovima na Cetinju smatralo se da bi Mitrović bio najpodesnija ličnost da zastupa interes Boke u Carevinskom vijeću, pa je zbog toga i Cetinjski vjesnik od 13. novembra 1910. godine pisao: »Smrću Bjeladinovića upražnjeno je mjesto poslanika na Carevinskom vijeću koga šalje Boka i kako to mjesto treba uskoro popuniti, to se već otpočelo živo da se radi na kandidaciji novog poslanika. Sudeći po onome što se zbiva, Srbi u Boki nijesu u tome složni; kandidata će biti više, ali se može reći da je najozbiljniji kandidat dr Aleksandar Mitrović, poslanik na Dalmatinskom saboru, koji sada stalno živi u Herceg-Novom. Uz njega kandiduju još neke ličnosti, ali one ni u kom slučaju ne mogu se uporediti sa Mitrovićem, koji uživa glas ozbiljna i trezvena čovjeka, a koji je naročito popularan u svome kraju. Prema tome se može sa gotovošću računati da će nasljednik Bjeladinovićev u Carevinskem vijeću biti Mitrović i pored toga što se protiv njega podzemno radi na sve strane, što se pobunjaju Srbi, što se bezobzirno protiv njegove kandidature agituje i što se podmeću druge ličnosti kao kandidati. Najzad, izborom njegovim najviše bi se i dobilo, jer bi on dostoјno zastupao interes Srba u Boki, onako isto kao što ih zastupa u Dalmatinskom saboru.«

Ovim člankom iz Cetinjskog vjesnika smatrali smo vrijednim dopuniti inače veoma sumarne biografske podatke koje je pružio Milošević. Članak je svakako karakterističan i potvrđuje mišljenja nekih Bokelja da je Mitrović bio najjači i najagilniji intelektualac u svojoj sredini. Možda su se baš i zbog toga njegove greške pretjerano uveličavale. U svakom slučaju, on je svojim muškim i samopregornim stavom u odbrani optuženih mornara u izvjesnoj mjeri demantovao neke od glasina koje su uporno protiv njega kolale, a koje su širili njegovi politički neprijatelji.

Djela u izdajama: «Druge mije o političkoj politici na Dr. M. Mitroviću (1900—1912)», «Pre dva dana poginuće Svetogorac Latac», «Uz

pr. 10.
LIT.: «Bosanski arhiv», Šestdesetih godina 1900, pr. 19; «Sloboda Varaždin», Beograd, 18. V. 1903, pr. 5; «Slovenski vjesnik» u posljednjem broju za 1911., Kotor 1910, str. 53—54; «Bosanski prenosilj», Kotor 1911.

R e s u m é

de l'article

ALEKSANDAR MITROVIĆ HABITANT DE HERCEG-NOVI — DÉFENSEUR DES ACCUSÉS DE L'INSURRECTION DES MARINS À BOKA EN FÉVRIER 1918.

Dr. Slavko MIJUŠKOVIC

Dans ce petit supplément, l'auteur donne des détails biographiques et bibliographiques au sujet de l'avocat Aleksandar Mitrović, défenseur très audacieux des accusés de l'insurrection bien connue des marins à Boka Kotorska en 1918. Mitrović a été, non seulement un avocat très capable, mais aussi un écrivain et un savant très fécond, toutefois comme tel il est presque tombé dans l'oubli.

Osim članakom i člancima u časopisima i knjigama, Mitrović je bio i pisac. Njegova najpoznatija knjiga je "Balkanika" (1900), u kojoj je opisao Balkanske narode i njihovu povijest. Ova knjiga je bila u velikoj mjeri inspirirana njegovim putovanjima po Balkanu i ujedno je bila prvi put u hrvatskoj književnosti da se tako detaljno i interesantno opisuje Balkanski narodi. U njoj je takođe opisana i srpska i bosanska književnost, te se takođe opisuju i drugi balkanski narodi. Knjiga je bila vrlo popularna i dobro primljena u Hrvatskoj i u drugim balkanskim zemljama.